

1.10.2020

VN/20585/2020

Kunnanhallitus (pl. Ahvenanmaan maakunta)

Vuoden 2021 kuntavaalit: Äänestyspaikkojen määrääminen ja niistä ilmoittaminen, koronavirustilanteen vaikutus, vaalitietojärjestelmän käyttö, vaalikoulutus ym.

Seuraavat yleiset vaalit ovat kuntavaalit, jotka toimitetaan sunnuntaina 18.4.2021. Ennakkoäänestyksen ajanjakso on kotimaassa 7.–13.4.2021 (keskiviikosta tiistaihin) ja ulkomailla 7.–10.4.2021 (keskiviikosta lauantaihin). Suomalaisessa laivassa ulkomaan ennakkoäänestys voidaan aloittaa jo keskiviikkona 31.3.2021.

Vuoden 2021 kuntavaaleissa valittavien valtuustojen toimikausi alkaa 1.6.2021 ja kestää vuoden 2025 toukokuun loppuun.

Oikeusministeriö pyytää kunnanhallitusta saattamaan tämän kirjeen kunnan keskusvaalilautakunnan tietoon. Kirje on luettavissa [oikeusministeriön vaalisivuilla](#).

1 Vaalilainsäädäntö

Edellisten, huhtikuussa 2017 toimitettujen kuntavaalien jälkeen vaalilakiin (714/1998) on tehty kolme muutosta:

- Vaalilain muutoksella (939/2017) otettiin käyttöön ulkomailta tapahtuva kirjeäänestys ja sitä sovellettiin ensimmäisen kerran vuoden 2019 eduskuntavaaleissa ja sen jälkeen vuoden 2019 europarlamenttivaaleissa;

Postiosoite
Postadress

Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress

Eteläesplanadi 10
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon

0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi
Fax

09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet
E-post, internet

oikeusministerio@om.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

- Vaalilain muutos (1223/2018) sisälsi eräitä teknisluonteisia uudistuksia, mm. äänestysaluejakoa koskevien päätösten aikataulumuutoksen ja mahdollisuuden lähettää äänioikeutetuille äänioikeusilmoitus (ilmoituskortti) sähköisessä muodossa;
- Vaalilain muutos (1132/2019) liittyi Digi- ja väestötietoviraston (DVV) perustamiseen 1.1.2020.

Ajantasainen vaalilaki löytyy [Finlex-palvelusta](#).

2 Kuntajaon muutosten vaikutus

Kuntarakennelain (1698/2009) 23 §:n 1 momentin mukaan kuntajaon muutoksen voimaantuloa edeltävänä vuonna toimitettavat kuntavaalit toimitetaan uutta kuntajakoa noudattaen. Tämä koskee siis niitä kuntajaon muutoksia, jotka tulevat voimaan 1.1.2022. Hallituksen esityksen (HE 268/2014 vp) perusteluiden mukaan valtioneuvoston tulee näissä tapauksissa tehdä kuntajaon muutosta koskeva päätös viimeistään vaalivuotta edeltävän vuoden (siis vuoden 2020) loppuun mennessä. Toistaiseksi tällaisia kuntajaon muutoksia ei ole tiedossa.

3 Valtuuston päätös valtuutettujen lukumäärästä

Kuntavaaleissa valittavien valtuustojen koot määräytyvät kuntalain (410/2015) 16 §:n mukaisesti. Pykälän 1 momentissa säädetään valtuuston vähimmäiskoosta. Pykälän 2 momentin mukaan valtuuston päätös valittavien valtuutettujen 1 momentissa tarkoitettua lukumäärää suuremmasta lukumäärästä tai aiemman päätöksen muuttamisesta on ilmoitettava oikeusministeriölle vaalivuotta edeltävän vuoden loppuun mennessä eli siis viimeistään 31.12.2020.

Jos kunta oli tehnyt vuoden 2017 kuntavaaleja varten päätöksen vähimmäismäärää suuremmasta valtuutettujen määrästä ja ilmoittanut sen oikeusministeriölle 31.12.2016 mennessä ja aikoo nyt jatkaa samalla valtuutettujen lukumäärällä vuoden 2021 kuntavaaleissa, ilmoitusta ei tarvitse oikeusministeriölle tehdä.

Kunnan on huolehdittava, että ilmoitus tehdään sanotussa määräajassa. Vapaamuotoiset ilmoitukset toivotaan tehtävän sähköpostitse osoitteeseen vaalit@om.fi. Mikäli kunta on jo ennen tämän kirjeen laatimista ehtinyt tehdä ilmoituksen kirjeellä tai sähköpostilla oikeusministeriön virastosähköpostiin, ilmoitukset otetaan luonnollisesti sellaisenaan huomioon.

4 Kuntavaalien toimittaminen ja covid-19-pandemia

4.1 Yleistä

Koronaviruksen aiheuttama maailmanlaajuinen covid-19-tartuntatautiepidemia johti keväällä 2020 Suomessakin laajoihin valtioneuvoston päättämiin rajoitustoimiin, joita on sittemmin tilanteen helpottuessa asteittain purettu. Elokuussa epidemia on kuitenkin alkanut Suomessakin uudelleen voimistua, mistä johtuen valtioneuvosto on tehnyt eräitä uusia linjauksia, mm. periaatepäätöksen maskisuosituksesta ja etätyöstä.

Oikeusministeriö kehottaa kuntia ottamaan huomioon koronavirustilanteen ja varautumaan siihen, että jos tilanne on jossain muodossa edelleen päällä vielä ensi keväänäkin, kuntavaalien toimittamisessa on syytä ottaa käyttöön eräitä erityisjärjestelyitä. Niitä selostetaan osittain tässä kirjeessä jäljempänä ja yksityiskohtaisemmin myöhemmin annettavissa oikeusministeriön vaaliohjeissa. Lisäksi kuntien on huomioitava myös sosiaali- ja terveysministeriön sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) yleiset ohjeet ja suositukset, joita löytyy mm. seuraavista osoitteista:

- [sosiaali- ja terveysministeriön koronavirussivut](#)
- [THL:n koronavirussivut](#)

Oikeusministeriö seuraa epidemiatilannetta jatkuvasti ja pitää kuntia ajan tasalla kuntavaalien valmisteluihin liittyen.

4.2 Kuntavaalien koronanäkökohdat tiivistetysti

Kuntavaalit toimitetaan nykyisen vaalilain puitteissa. Vaalilaki tarjoaa hyvät lähtökohdat joustaviin ratkaisuihin, jotta vaalit voidaan toimittaa luotettavasti ja turvallisesti.

Kunnan on huolehdittava, että

- a) äänestyspaikkoja on riittävästi,
- b) äänestyspaikat ovat tiloissa, joissa voidaan toteuttaa turvavälit niin äänestäjien kuin vaalivirkailijoidenkin osalta. Kunta voi harkita myös yleisen ennakkoäänestyspaikan ja/tai vaalipäivän äänestyspaikan äänestystilan sijoittamista ulkotilaan (esimerkiksi teltaan äänestyspaikan pihalle);
- c) ennakkoäänestyspaikkojen aukioloajat ovat mahdollisimman laajat, paikalliset olosuhteet kuitenkin huomioiden (vaalilain mukaiset maksimit ovat arkisin klo 8-20 ja

viikonloppuisin klo 9-18). Kunta voi suositella, että osa äänestysajasta varattaisiin ensisijaisesti ns. riskiryhmiin kuuluville;

- d) vaalivirkailijoita rekrytoidaan riittävästi. Ennakkoäänestyspaikoissa resursseja tarvitaan esimerkiksi äänestäjän henkilöllisyyden tarkastukseen ja äänestyslipun antoon, äänestyksen vastaanottopisteisiin sekä jonojen ja turvavälien ohjaukseen. Vastavasti vaalipäivän äänestyksessä vaalilautakuntien tulisi toimia lähtökohtaisesti viisi-jäsenisinä (vaikka päätösvaltaiseen kokoonpanoon riittääkin kolme jäsentä) ja tarvittaessa myös vaalilautakunnan varajäsenet voivat olla paikalla. Kunnan tulee myös huolehtia siitä, että kotiaänestyksen vaalitoimitsijoita rekrytoidaan riittävästi ja että vaalitoimikuntia nimetään tarvittaessa useampia kuin yksi. Kaikkia tehtäviä varten on syytä rekrytoida myös varahenkilöitä;
- e) äänentenlaskenta, ennakkoäänestysasiakirjojen tarkastus ja ehdokasasettelutehtävät järjestetään siten, että riittävät turvavälit voidaan näissäkin tehtävissä toteuttaa.

Oikeusministeriö antaa myöhemmin, yhteistyössä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa, tarkempia suosituksia siitä,

- minkälaisia suojavarusteita (esimerkiksi kasvomaskit) vaalivirkailijoiden tulisi mahdollisesti käyttää;
- miten äänestyspaikat tulisi varustella (esimerkiksi ohjeet äänestäjille, äänestyskoppien sijoittelu riittävän etäälle toisistaan, käsidesimahdollisuus, tarvittaessa vaalitoimitsijan ja äänestäjän välissä muovipleksi jne.);
- mitä seikkoja koti- ja laitosäänestysten toimittamisessa tulee ottaa huomioon.

5 Äänestyspaikat vuoden 2021 kuntavaaleissa

Perustuslain 14 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan tehtävänä on edistää yksilön mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttaa häntä itseään koskevaan päätöksentekoon. Tämän nojalla kunnan tehtävänä on huolehtia siitä, että äänioikeutettujen äänestysmahdollisuudet vaaleissa ovat riittävät sekä ennakoäänestyksessä että vaalipäivänä.

Oikeusministeriö pitää ennakoäänestyspaikkojen ja vaalipäivän äänestyspaikkojen riittävää lukumäärää yhtenä keskeisenä tekijänä hyvän äänestysaktiivisuuden saavuttamiselle kuntavaaleissa.

Kunnan on vaalijärjestelyissään huolehdittava siitä, että äänestäminen äänestyspaikoissa on kaikissa tilanteissa äänestäjille mahdollisimman turvallista ja että järjestelyt myös näyttävät äänestäjien silmissä siltä. Yhtä lailla on huolehdittava vaalivirkailijoiden turvallisuudesta.

5.2 Yleisten ennakoäänestyspaikkojen määrääminen

Vaalilain 9 §:n mukaan kunnanhallitus päättää kotimaan yleisten ennakoäänestyspaikkojen lukumäärästä ja sijainnista kunnassa. Jokaisessa kunnassa on oltava vähintään yksi ennakoäänestyspaikka, jollei erityisistä syistä muuta johdu.

Ennakoäänestyspaikassa on voitava pitää riittävät turvavälit äänestämään tulleiden kesken. Ennakoäänestyspaikkoja tulisi perustaa riittävä määrä ja eri puolille kuntaa/kaupunkia, jotta äänestäjät jakaantuisivat mahdollisimman tasaisesti eri paikkojen kesken, jolloin suuria ruuhkia ei syntyisi.

Kunnanhallituksen asiana on tehdä ennakoäänestyksen toimittamista varten tarvittavat hankinnat siten kuin hankinnat kunnassa suoritetaan. Jos kunta järjestää ennakoäänestyksen jonkin ulkopuolisen tahon tiloissa, esimerkiksi kauppakeskuksen aulatilassa, se sopii siitä itsenäisesti suoraan asianomaisen tahon kanssa. Yleisiä ennakoäänestyspaikkoja määrätessään kunnanhallituksen on otettava huomioon tämän kirjeen liitteessä 1 mainitut näkökohdat.

5.3 Vaalipäivän äänestyspaikkojen määrääminen

Vaalilain 8 §:n mukaan kunta muodostaa yhden äänestysalueen, jollei sitä ole tarpeen jakaa useampaan äänestysalueeseen. Äänestysalueiden koosta taikka asukasmäärästä ei vaalilaissa ole tarkempia määräyksiä. Äänestysalueista päättää valtuusto.

Vuoden 2021 kuntavaaleissa noudatetaan sitä äänestysaluejakoa, joka tulee voimaan 1.1.2021 ja joka perustuu kuntien 31.8.2020 mennessä Digi- ja väestötietovirastolle ilmoittamiin äänestysaluejakopäätöksiin.

Jokaisella äänestysalueella on kunnanhallituksen päätöksellä määrätty *vaalipäivän äänestyspaikka*. Vaalipäivänä äänestäjä voi äänestää vain sen äänestysalueen äänestyspaikassa, joka on merkitty äänioikeusrekisteriin hänen kohdalleen. Oikeusministeriö suosittelee, että päättäessään vaalipäivän äänestyspaikoista kunnat noudattavat soveltuvin osin tämän kirjeen liitteessä 1 olevia yleisiä ennakoäänestyspaikkoja koskevia kriteereitä.

Viime vuosina kunnat ovat vähentäneet merkittävästi äänestysalueidensa määrää. Tämä on siten merkinnyt tuntuvaa heikennystä äänioikeutettujen mahdollisuuksiin äänestää vaalipäivänä. Ministeriö suosittelee, että jatkossa nykyistä äänestysalueiden määrää ei enää vähennettäisi ilman pakottavaa tarvetta, vaan päinvastoin tutkittaisiin mahdollisuuksia lisätä äänestysalueiden määrää seuraaviin vaaleihin. Todettakoon myös tässä yhteydessä, että mahdollinen äänioikeusrekisterin käyttö vaalipäivän äänestyksessä (ks. tämän kirjeen s. 13) ei ole peruste vähentää äänestysalueiden määrää.

5.4 Äänestyspaikkoja koskevien päätösten aikataulu

Kunnanhallituksen tulee tehdä päätökset yleisistä ennakoäänestyspaikoista ja vaalipäivän äänestyspaikoista hyvissä ajoin siten, että paikat voidaan merkitä oikeusministeriön vaalitietojärjestelmään (VAT) perjantaihin 29.1.2021 mennessä.

6 Äänestyspaikkatietojen ja muiden tietojen merkitseminen vaalitietojärjestelmään

6.1 Äänestyspaikkatietojen merkitseminen

Vaalilain 9 §:n 4 momentin mukaisesti kunnanhallituksen on huolehdittava siitä, että Digi- ja väestötietoviraston ylläpitämään äänestyspaikkarekisteriin, jona toimii oikeusministeriön vaalitietojärjestelmän pohjatietojärjestelmä, merkitään Digi- ja väestötietoviraston määräämällä tavalla jokaisen kunnassa olevan

- yleisen ennakoäänestyspaikan nimi, käyntiosoite, aukiolopäivät ja päivittäiset aukioloajat; ja
- vaalipäivän äänestyspaikan nimi ja käyntiosoite sekä muut Digi- ja väestötietoviraston määräämät tiedot.

Digi- ja väestötietovirasto antaa kunnanhallituksille tarkempia ohjeita tietojen ilmoittamisesta pohjatietojärjestelmään joulukuussa 2020 lähetettävässä kirjeessään. Samoin VAT-ohjeessa nro 2b tulee olemaan tarkemmat ohjeet tietojen ilmoittamisesta. Näihin ohjeisiin on huolellisesti tutustuttava ja niitä tarkoin noudatettava.

6.2 Muiden tietojen merkitseminen

Kunnan keskusvaalilautakunnan on huolehdittava siitä, että pohjatietojärjestelmään merkitään

- 1) keskusvaalilautakunnan voimassa olevat yhteystiedot vuoden 2021 kuntavaaleissa ja että tiedot kuitataan järjestelmässä tarkistetuiksi. Erityisesti tulee huolehtia, että pohjatietoihin merkitään
 - äänioikeusilmoitukselle (ilmoituskortille) tulostuva kunnan keskusvaalilautakunnan puhelinnumero (ns. yleisöpuhelin) ja
 - vaaliluettelon toimitusosoite, jonka tulee olla käyntiosoite (ei PL-osoite);
- 2) kunnassa valittavien valtuutettujen lukumäärä.¹ Valtuutettujen lukumäärä on joko
 - kuntalain 16 §:n 1 momentin mukaisesti määräytyvä valtuutettujen lukumäärä tai
 - kunnan oikeusministeriölle 31.12.2016 mennessä ilmoittama ja vuoden 2017 kuntavaaleissa käytetty lukumäärä, jota kunta ei ole myöhemmin muuttanut tai

¹ Vaalilain 145 §:n mukaan kunnan on myös kuulutettava valittavien valtuutettujen määrä.

- kunnan oikeusministeriölle 31.12.2020 mennessä ilmoittama lukumäärä.

6.3 Tietojen merkitsemisen aikataulu

Kunnan on huolehdittava siitä, että kaikki edellä mainitut tiedot, siis yleisten ennakoäänestyspaikkojen tiedot, vaalipäivän äänestyspaikkojen tiedot, keskusvaalilautakunnan yhteystiedot, vaaliluettelon toimitusosoite sekä kunnassa valittavien valtuutettujen lukumäärä, merkitään vaalitietojärjestelmän pohjatietojärjestelmään perjantaihin 29.1.2021 klo 12 mennessä.² Tietojen tulee ehdottomasti olla oikein, koska ne (kahta viimeksi mainittua lukuun ottamatta) tulostetaan äänioikeutetuille lähetettävään äänioikeusilmoitukseen (ilmoituskorttiin) ja sen liitteelle. Vastuu tietojen oikeellisuudesta on kunnalla.

² Vaalilain 9 §:n mukaan äänestyspaikkoina vaaleissa ovat ne kotimaan yleiset ennakoäänestyspaikat ja vaalipäivän äänestyspaikat, jotka ovat äänestyspaikkarekisterissä päivän päättyessä 51. päivänä ennen vaalipäivää. Käytännössä rekisterin viimeiseksi päivityspäiväksi on kuitenkin määrättävä aikaisempi ajankohta, tässä tapauksessa 29.1.2021, koska jokaiselle äänioikeutetulle lähetettävään äänioikeusilmoitukseen (ilmoituskorttiin) liitetään luettelo äänioikeutetun lähialueella (käytännössä eduskuntavaalien vaalipiirissä) olevista yleisistä ennakoäänestyspaikoista osoitteineen ja aukioloaikoineen. Oikovedosten valmistamiseen ja tarkistamiseen sekä luetteloiden painattamiseen on varattava riittävästi aikaa.

7 Kunnan vaaliviranomaisten kelpoisuudesta ja esteellisyydestä

Vaaliviranomaisia koskevat kelpoisuus- ja esteellisyyssäännöt ovat tiivistetysti seuraavat:

7.1 Kunnan keskusvaalilautakunta

Vuoden 2021 kuntavaaleissa keskusvaalilautakuntana toimii vuoden 2017 vaaleissa valitun valtuuston asettama keskusvaalilautakunta.

Kelpoisuus: Jäsenten ja varajäsenten on oltava kuntalain mukaan vaalikelpoisia kunnan luottamustoimeen. Lisäksi sekä jäsenten että varajäsenten on mahdollisuuksien mukaan edustettava kunnassa edellisissä kuntavaaleissa ehdokkaita asettaneita äänestäjäryhmiä. Jäsen, joka on ehdokkaana kuntavaaleissa, ei voi osallistua keskusvaalilautakunnan työskentelyyn siitä lukien, kun häntä koskeva ehdokashakemus on annettu lautakunnalle. Puolueen tai valitsijayhdistyksen vaaliasiamies ei saa olla keskusvaalilautakunnan jäsenenä tai varajäsenenä.

Esteellisyys: Jäsenten ja varajäsenten esteellisyydestä on voimassa, mitä hallintolain 27–30 §:ssä säädetään. Tämä tarkoittaa käytännössä esimerkiksi sitä, että keskusvaalilautakunnan jäsenenä oleva ehdokkaan puoliso on esteellinen osallistumaan ehdokasasettelusta päättämiseen puolisoaan koskevan listan osalta, ennakoöänten laskentaan, tarkastuslaskentaan ja vaalien tuloksen vahvistamiseen.

7.2 Vaalilautakunta

Kelpoisuus: Jäsenten ja varajäsenten on oltava kuntalain mukaan vaalikelpoisia kunnan luottamustoimeen. Lisäksi sekä jäsenten että varajäsenten on mahdollisuuksien mukaan edustettava kunnassa edellisissä kuntavaaleissa ehdokkaita asettaneita äänestäjäryhmiä. Jäsenenä tai varajäsenenä ei voi olla ehdokas. Oikeusministeriö kiinnittää kuntien huomiota siihen, että vaalilain 15 §:n 2 momentin sanamuotoa ”mahdollisuuksien mukaan” voidaan soveltaa myös siten, että jos puolueet eivät niille tehdystä pyynnöstä huolimatta nimeä riittävästi ehdokkaita vaalilautakuntiin, jäseniksi voidaan nimetä myös muita kunnan luottamustoimeen vaalikelpoisia henkilöitä.

Esteellisyys: Hallintolain esteellisyyssääntelyä ei sovelleta vaalilautakunnan toimintaan. Tämä tarkoittaa, että jäseneksi tai varajäseneksi nimitetty voi toimia kaikissa vaalilauta-

kunnan tehtävissä, kuitenkin yhtä poikkeusta lukuun ottamatta: vaalilautakunnan jäsenenä oleva ehdokkaan puoliso, lapsi, sisarus tai vanhempi ei saa toimia vaalilain 73 §:n 2 momentissa tarkoitettuna äänestäjän avustajana.

Muuta: Kunnan on syytä ylläpitää vaalilautakunnan jäsenen tehtävän houkuttelevuutta esimerkiksi varmistamalla, että tehtävästä maksettava palkkio vastaa tehtävän vaativuutta. Vaalilautakunnan jäsenellä ja varajäsenellä, erityisesti puheenjohtajaksi nimettävällä tulee olla riittävä osaaminen tehtävään ja riittävästi aikaa perehtyä siihen.

7.3 Vaalitoimikunta

Kelpoisuus: Jäsenten ja varajäsenten on oltava kuntalain mukaan vaalikelpoisia kunnan luottamustoimeen. Lisäksi sekä jäsenten että varajäsenten on mahdollisuuksien mukaan edustettava kunnassa edellisissä kuntavaaleissa ehdokkaita asettaneita äänestäjäryhmiä. Jäsenenä tai varajäsenenä eivät voi olla ehdokas, hänen puolisonsa, lapsensa, sisaruksensa tai vanhempansa. Kelpoisuuteen vaikuttava ehdokkuus tarkoittaa ehdokkuutta missä tahansa kunnassa: esimerkiksi kunnassa A ehdokkaaksi asetetun sisarus ei ole kelpoinen vaalitoimikunnan jäseneksi missään kunnassa.³ Oikeusministeriö kiinnittää kuntien huomiota siihen, että vaalilain 15 §:n 2 momentin sanamuotoa ”mahdollisuuksien mukaan” voidaan soveltaa myös siten, että jos puolueet eivät niille tehdystä pyynnöstä huolimatta nimeä riittävästi ehdokkaita vaalitoimikuntiin, jäseniksi voidaan nimetä myös muita kunnan luottamustoimeen vaalikelpoisia henkilöitä.

Esteellisyys: Hallintolain esteellisyyssäätelyä ei sovelleta vaalitoimikunnan toimintaan. Tämä tarkoittaa, että jäseneksi tai varajäseneksi nimitetty voi toimia kaikissa vaalitoimikunnan tehtävissä.

Muuta: Kunnan on syytä ylläpitää vaalitoimikunnan jäsenen tehtävän houkuttelevuutta esimerkiksi varmistamalla, että tehtävästä maksettava palkkio vastaa tehtävän vaativuutta. Vaalitoimikunnan jäsenellä ja varajäsenellä, erityisesti puheenjohtajaksi nimettävällä tulee olla riittävä osaaminen tehtävään ja riittävästi aikaa perehtyä siihen.

³ Tämä johtuu siitä, että äänioikeutettu voi äänestää ennakkoon missä tahansa kunnassa.

7.4 Yleisen ennakoäänestyspaikan ja kotiaänestyksen vaalitoimitsija

Kelpoisuus: Vaalitoimitsijana ei voi olla vajaavaltainen⁴ eikä myöskään ehdokas, hänen puolionsa, lapsensa, sisaruksensa tai vanhempansa. Kelpoisuuteen vaikuttava ehdokkuus tarkoittaa ehdokkuutta missä tahansa kunnassa: esimerkiksi kunnassa A ehdokkaaksi asetetun sisarus ei ole kelpoinen vaalitoimitsijaksi missään kunnassa.⁵

Esteellisyys: Hallintolain esteellisyyssääntelyä ei sovelleta vaalitoimitsijan toimintaan. Tämä tarkoittaa, että vaalitoimitsijaksi määrätty voi toimia kaikissa vaalitoimitsijan tehtävissä.

Muuta: Kunnan on syytä ylläpitää vaalitoimitsijan tehtävän houkuttelevuutta esimerkiksi varmistamalla, että tehtävästä maksettava korvaus vastaa tehtävän vaativuutta. Vaalitoimitsijaksi nimettävällä tulee olla riittävä osaaminen tehtävään ja riittävästi aikaa perehtyä siihen.

7.5 Vaaliavustaja vaalipäivän äänestyspaikalla

Kelpoisuus: Vaaliavustajana ei voi olla vajaavaltainen⁶ eikä myöskään ehdokas, hänen puolionsa, lapsensa, sisaruksensa tai vanhempansa.

Esteellisyys: Vaaliavustajalla on vain yksi tehtävä eli äänestäjän avustaminen. Kelpoisuussääntelyllä on riittävästi varmistettu se, että hän tässä tehtävässään voi avustaa jokaista avustamista tarvitsevaa äänestäjää.

⁴ Alle 18-vuotias tai vajaavaltaiseksi julistettu.

⁵ Ks. alaviite 3.

⁶ Ks. alaviite 4.

8 Vaalitietojärjestelmän käyttö

8.1 Yleistä

Vuoden 2021 kuntavaaleissa kaikki kunnat käyttävät seuraavia vaalitietojärjestelmän osajärjestelmiä:

- 1) pohjatietojärjestelmä (keskusvaalilautakunta),
- 2) ehdokastietojärjestelmä (keskusvaalilautakunta),
- 3) äänioikeustietojärjestelmä (ennakkoäänestyksen vaalitoimitsija, keskusvaalilautakunta ns. ”jälkikirjauksissa”),
- 4) tuloslaskentajärjestelmä (keskusvaalilautakunta).

Vaalitietojärjestelmän käyttöä hallinnoi Oikeusrekisterikeskus (ORK), jossa on järjestelmän pääkäyttäjä sekä vaalituki (vaalituki@om.fi), joka antaa järjestelmän käytöstä tarkemmat ohjeet. Vaalitietojärjestelmän käyttöpalvelutoimittajana jatkaa TietoEVERY Oyj.

Vaalitietojärjestelmän käyttäjähallinta perustuu ns. vahvaan tunnistautumiseen eli jokaisella vaalitietojärjestelmän osajärjestelmää käyttävällä henkilöllä tulee olla joko sirullinen henkilökortti, verkkopankkitunnukset⁷ tai matkapuhelimeen liitetty henkilövarmenne (mobiilivarmenne).

Kaikkiin osajärjestelmiin on edellisten eduskuntavaalien jälkeen tehty joukko pienehköjä toiminnallisia parannuksia käyttäjiltä saatujen palautteiden pohjalta. Pääosin järjestelmien käyttäminen on kuitenkin samanlaista kuin viime kuntavaaleissa ja viime vuoden vaaleissa.

Vaalitietojärjestelmän tuotantokäyttö aloitetaan maanantaina 18.1.2021, jolloin pohjatietojärjestelmä avautuu kuntien käyttöön. Vaalituki antaa vaalitietojärjestelmän käytöstä tarkempia ohjeita, aikatauluja ja muistutuksia erikseen vaalien valmisteluperiodin aikana.

Kenraaliharjoitukset pidetään seuraavasti:

- ennakkoäänestys maanantaina 22.3.2021 ja
- laskenta ja sähköisen vaaliluettelon käyttö torstaina 25.3.2021.

Seuraavassa kiinnitetään kuntien huomiota vielä erityisiin käyttötapauksiin.

⁷ Pankit eivät enää myönnä tiliin sitomattomia verkkopankkitunnuksia (ns. prepaid-tunnuksia).

8.2 Äänioikeustietojärjestelmän käyttäminen vaalipäivänä

Äänioikeustietojärjestelmää ("sähköinen vaaliluettelo") on käytetty vaalipäivän äänestyksessä vuoden 2011 eduskuntavaaleista lukien. Vuoden 2017 kuntavaaleissa sitä käytettiin 120 kunnassa 529 äänestysalueella ja vuoden 2019 eduskuntavaaleissa 142 kunnassa 661 äänestysalueella.

Sähköistä vaaliluetteloä voidaan käyttää paperisen vaaliluettelon sijasta tai sen rinnalla. Jokaisella äänestysalueella on kuitenkin oltava myös paperinen vaaliluettelo.

Vuoden 2021 kuntavaaleissa sähköisen vaaliluettelon käyttöä vaalipäivän äänestyksessä jatketaan seuraavasti:

- Vuosien 2011–2019 vaaleissa järjestelmää käyttäneet kunnat: Järjestelmää voidaan käyttää millä tahansa kunnan päättämällä äänestysalueilla. Kunnan on kuitenkin hyvissä ajoin ennen vaaleja ilmoitettava nämä äänestysalueet vaalituelle;
- Muut kunnat: Kunta voi ilmoittaa vaalituelle kiinnostuksensa käyttää järjestelmää yhdellä äänestysalueella. Sen jälkeen vaalituki arvioi, onko kunnan mukaantulo asianmukaista vaalitietojärjestelmän kokonaisuuden käyttö huomioiden.

Oikeusministeriö ja vaalituki varaavat itselleen mahdollisuuden rajoittaa mukaan tulevien äänestysalueiden lukumäärää. Kunta voi myös perua tekemänsä ilmoittautumisen, jos ilmenee esimerkiksi teknisiä ongelmia.

Korostettakoon vielä, että äänioikeusrekisterin käyttäminen vaalipäivän äänestyksessä on näissä kuntavaaleissa ja myös jatkossa kunnalle täysin vapaaehtoista eli mahdollisuus käyttää paperista vaaliluetteloä tulee jatkossakin säilymään. Näin ollen mahdollinen äänioikeusrekisterin käyttö ei ole peruste vähentää äänestysalueiden määrää (ks. tämän kirjeen s. 6).

8.3 Laskentajärjestelmän käyttö alustavassa laskennassa suoraan äänestysalueelta

Alustavan laskennan tuloksia on useissa kunnissa tallennettu tuloslaskentajärjestelmään suoraan äänestysalueilta vuodesta 2014 lukien. Vuoden 2017 kuntavaaleissa suora tallennus oli käytössä 55 kunnassa 334 äänestysalueella ja vuoden 2019 eduskuntavaaleissa 84 kunnassa 479 äänestysalueella.

Suoraa tallennusta aiemmin käyttäneet kunnat voivat halutessaan jatkaa samaa menettelyä ilmoittamalla aikeistaan vaalituelle. Myös muut kunnat voivat ilmoittaa vaalituelle kiinnostuksensa sanottuun menettelyyn. Tarkoitus on kuitenkin edetä tässä asiassa

maltillisesti, joten muut kunnat voivat tulla mukaan näissä vaaleissa enintään yhdellä äänestysalueella. Ministeriö ja vaalituki varaavat tältäkin osin itselleen mahdollisuuden rajoittaa mukaan tulevien kuntien ja äänestysalueiden lukumäärää ja kunnalla on myös ilmoittautumisensa perumismahdollisuus.

Menettelyä käytävillä äänestysalueilla tulee kuitenkin olla varajärjestelmänä perinteinen menettely laskentatietojen ilmoittamisesta kunnan ilmoituskeskukselle.

8.4 Äänioikeuskyselyn mobiilikäyttö

Näissä kuntavaaleissa on tarkoitus ottaa käyttöön äänioikeusrekisterin toiminto, jossa vaalitoimikunnat voisivat mobiililaitteilla tehdä äänioikeuskyselyitä eli selvittää, missä kunnassa laitoksessa äänestävä henkilö on äänioikeutettu. Tällöin ennakoäänestyksen lähetekirje osattaisiin osoittaa aina oikeaan kuntaan.

Äänioikeuskyselyn mobiilikäyttö on mahdollista kaikille kunnille. Jos kunta haluaa ottaa toiminnon käyttöön, siitä tulisi kuitenkin ilmoittaa sähköpostitse vaalituelle.

9 Vaalimateriaali ja vaaliohjeet

Oikeusministeriön vaalimateriaalin tilausjärjestelmä avataan keskusvaalilautakuntien käyttöön torstaina 10.12.2020 klo 8. Tilausjärjestelmä on uudistunut painotalon vaihtumisen myötä (nyt PunaMusta Media Oyj), mutta sen käyttöperiaatteet ovat samanlaiset kuin aiemmissakin tilausjärjestelmissä.

Keskusvaalilautakunnan tulee merkitä tilausjärjestelmään tarvitsemansa vaalimateriaali viimeistään maanantaina 11.1.2021 klo 12. Oikeusministeriö lähettää tilausjärjestelmän käytöstä tarkemmat ohjeet erikseen.

Vaalimateriaalin jakelu keskusvaalilautakunnille suoritetaan 12.2.2021 lukien.

Vaaliohjeet ja vaalitietojärjestelmän käyttöohjeet (VAT-ohjeet) jaetaan keskusvaalilautakunnille 18.1.2021 lukien, kuitenkin niin, että VAT-ohjeet nro 1 ja 2b jaetaan kunnille jo 4.12.2020 lukien.

Uusien vaaliurnien tarpeesta ja vanhojen vaaliurnien kierrättämisestä oikeusministeriö lähettää erillisen sähköpostikyselyn joulukuussa 2020.

10 Vaalikoulutus

10.1 Oikeusministeriön koulutus

Oikeusministeriön vaalikoulutus vuoden 2021 kuntavaaleja varten tapahtuu verkkokoulutuksena. Perinteisiä läsnä-koulutustilaisuuksia ei tällä kertaa järjestetä. Ministeriö laatii vaalikoulutuskokonaisuuden, joka tulee kaikkien kuntien katsottavaksi verkkoon 8.2.2021 lukien. Tarkoitus on, että kukin kunta käy läpi ja suorittaa vaalikoulutuksen omatoimisesti haluamanaan ajankohtana. Tämän lisäksi ministeriö järjestää helmikuussa 2021 verkossa suomenkielisiä ja ruotsinkielisiä vaalikoulutusklinikoita, joissa kunnat voivat esittää vaalikoulutuskokonaisuutta ja vaaliohjeita koskevia kysymyksiä.

Vaalituki ilmoittaa kunnille vaalikoulutuskokonaisuuden ja koulutuslinikoiden verkkolinikit, klinikoiden tarkemmat ajankohdat sekä muut tarvittavat ohjeet hyvissä ajoin ennen 8.2.2021.

Vaalikoulutuskokonaisuudessa käydään läpi vaaliohjeissa ja VAT-ohjeissa selostettuja asioita:

- kunnan keskusvaalilautakunnan tehtävät,
- ehdokasasettelu,
- vaalikelpoisuus (Suomen Kuntaliitto ry:n osuus),
- ennakkoäänestyksen järjestäminen
- vaalipäivän äänestyksen järjestäminen
- vaalitietojärjestelmän käyttö, mm.:
 - ehdokastietojärjestelmä,
 - äänioikeustietojärjestelmä yleisessä ennakkoäänestyspaikassa,
 - äänioikeustietojärjestelmä keskusvaalilautakunnassa ("jälkikirjaukset"),
 - äänioikeustietojärjestelmä vaalilautakunnassa ("sähköinen vaaliluettelo"),
 - laskentajärjestelmä (ennakkoäänät; alustava ja tarkastuslaskenta).

10.2 Kunnan oma koulutus

Kunnan keskusvaalilautakunnan tulee kouluttaa, opastaa ja neuvoa kunnan muita vaaliviranomaisia (vaalilautakunnat, vaalitoimikunnat sekä yleisten ennakkoäänestyspaikkojen ja kotiaänestyksen vaalitoimitsijat), jotta nämä suoriutuvat heille kuuluvista tehtävistä. Keskusvaalilautakunnan koulutusmateriaalina voivat olla esimerkiksi oikeusministeriön verkkokoulutus, vaaliohjeet ja VAT-ohjeet.

Vaalitietojärjestelmän koulutuskanta, jossa voi harjoitella eri osajärjestelmien käyttöä, on kuntien käytettävissä seuraavasti:

- ehdokastietojärjestelmä 8.2.–2.3.
- äänioikeustietojärjestelmä (ennakkoäänestyksen vaalitoimitsijat) 8.2.–6.4.
- äänioikeustietojärjestelmä (vaalilautakunnat) 8.2.–17.4.
- äänioikeustietojärjestelmä (äänioikeuskyselyn mobiilikäyttö) 8.2.–6.4.
- laskentajärjestelmä keskusvaalilautakunnille 8.2.–15.4. ja suora tallennusta käytäville vaalilautakunnille 8.2.–17.4.

11 Oikeusministeriön ja vaalituen viestintä keskusvaalilautakunnille

Kuntavaalien valmistelun ja toimittamisen aikana oikeusministeriö ja vaalituki tulevat viestimään keskusvaalilautakunnille pääasiassa sähköpostitse. Keskusvaalilautakunnan onkin jo tässä vaiheessa syytä tarkistaa, että sillä on toimiva sähköpostiosoite. [Vuoden 2019 vaalien aikaiset keskusvaalilautakuntien yhteystiedot on koottu vaalit.fi-sivuille.](#) Sähköpostiosoitteiden mahdolliset muutokset ilmoitetaan vaalituella (vaalituki@om.fi).

12 Lisätietoja

Lisätietoja vaaleihin liittyvistä kysymyksistä:

- www.vaalit.fi
- vaalijohtaja Arto Jääskeläinen, puh. 02951 50128, etunimi.j.sukunimi@om.fi,
- neuvotteleva virkamies Heini Huotarinen, puh. 02951 50127,
- hallitussihteeri Anna Saarela, puh. 02951 50106,
- erityisasiantuntija Laura Nurminen, puh. 02951 50008,
- hallinnollinen avustaja Terttu Tuomi, puh. 02951 50206,
- VAT-asioissa Oikeusrekisterikeskuksen (ORK) **vaalituki**, puh. 02956 65609.

Sähköpostit: etunimi.sukunimi@om.fi sekä vaalituki@om.fi.

Vaalijohtaja

Arto Jääskeläinen

Neuvotteleva virkamies

Heini Huotarinen

LIITTEET 1) Yleisten ennakoäänestyspaikkojen määräämisestä ja ennakoäänestyksen järjestämisestä

2) Vuoden 2021 kuntavaalien aikataulua kootusti

TIEDOKSI: Ulkoministeriö
Digi- ja väestötietovirasto
Suomen Kuntaliitto

LIITE 1: Yleisten ennakkoäänestyspaikkojen määräämisestä ja ennakkoäänestyksen järjestämisestä

Yleisiä ennakkoäänestyspaikkoja määrätessään kunnanhallituksen tulee kiinnittää huomiota seuraaviin asioihin:

Ennakkoäänestyspaikkoja on oltava riittävästi

Kunnan on ehdottomasti huolehdittava siitä, että yleisiä ennakkoäänestyspaikkoja on kunnassa riittävästi suhteessa kunnan äänioikeutettujen määrään ja myös kunnassa asioivien muiden kuntien äänioikeutettujen määrään, jotta ennakkoon äänestäminen olisi äänestäjille mahdollisimman vaivatonta ja vähän aikaa vievää.

Ennakkoäänestyspaikkojen riittävä määrä voi edesauttaa myös koronavirustilanteessa sitä, että äänestäjät hajaantuvat tasaisemmin eri paikkoihin eikä ruuhkia pääse syntymään, jolloin turvavälien pitämisestä on helpompi huolehtia.

Missä ennakkoäänestyspaikan tulisi sijaita?

Ennakkoäänestyspaikat on syytä sijoittaa sellaisiin paikkoihin, joihin äänestäjien on helppoa tulla ja joihin he vaivattomasti osaavat. Yksi hyvä tapa on sijoittaa ennakkoäänestyspaikkoja sinne, missä äänestäjien muutoinkin tiedetään liikkuvan. Kuitenkin myös taajamien ulkopuolella asuville on järjestettävä asianmukaiset ennakkoäänestysmahdollisuudet.

Ennakkoäänestyspaikan on oltava aatteellisilta ja taloudellisilta kytkennöiltään mahdollisimman puolueeton, jotta mahdollisimman monet äänestäjät tulevat sinne mieluusti.

Viimeisimmissä vaaleissa hyviä kokemuksia on saatu mm.

- kunnantaloista ja muista kunnan virastoista,
- kirjastoista,
- erilaisten liike- ja kauppakeskusten aulatiloihin,
- oppilaitoksista,
- kunnan palvelukeskuksista ja yhteispalvelupisteistä sekä
- liikkuvista äänestyspaikoista eli äänestysbuseista ja yhteysaluksista ja vastaavista.

Yksi esimerkki uudenaikaisesta ratkaisusta on ollut Helsinki-Vantaan lentoaseman terminaaliin perustettu yleinen ennakkoäänestyspaikka.

Yleistä ennakkoäänestyspaikkaa ei saa sijoittaa sellaiseen paikkaan, johon kaikilla äänioikeutetuilla ei ole pääsyä. Tällaisia paikkoja saattavat olla esimerkiksi varuskunta-alueet.

Ennakkoäänestyspaikkojen esteettömyys

Liikuntavammaisten ja muiden liikkumisesteisten henkilöiden ennakkoäänestämismahdollisuuksiin on kiinnitettävä huomiota. Mahdollisuuksien mukaan vammaisten käyttämille kulkuvälineille on pyrittävä varaamaan pysäköintitilaa ennakkoäänestyspaikan välittömässä läheisyydessä ja järjestämään heidän avustamisensa äänestyspaikan ulko- ja sisäpuolella. Äänestyspaikalla mahdollisesti olevat kynnykset ja portaat on varustettava esimerkiksi sellaisella luiskalla, että rollaattoria tai sähkökäyttöistä pyörätuolia käyttävä henkilö pääsee esteettä äänestystilaan. Pyörätuolia käyttäviä henkilöitä varten tulisi myös olla äänestyskoppi, johon pyörätuoli mahtuu tai irrallinen kirjoitusalue varustettuna suojuksella, jonka turvin äänestäjä voi muiden näkemättä täyttää äänestyslippunsa. Aiemmissa vaaleissa esteettömyydessä mahdollisesti havaitut puutteet tulee korjata.

Järjestyksenpidon ja vaalimainontakiellon huomioiminen

Ennakkoäänestyspaikan on sekä tiloiltaan että sijainniltaan sovittava tarkoitukseensa myös järjestyksenpidon kannalta. Vaalilain 56 §:n 1 momentissa on säädetty järjestyksestä ennakkoäänestyspaikassa ja siihen liittyen niin sanotusta vaalimainontakiellosta. Käytännön syistä vaalimainontakiellon ulottuvuus voi joissakin ennakkoäänestyspaikoissa olla alueellisesti rajatumpi kuin yleensä vaalipäivänä äänestysalueen äänestyspaikassa. Mikäli ennakkoäänestyspaikka perustetaan esimerkiksi kauppakeskukseen, kunnan keskusvaalilautakunnan on tarvittaessa etukäteen oltava yhteydessä kauppakeskuksen johtoon ja varmistauduttava siitä, että ennakkoäänestys otetaan asianmukaisesti huomioon kauppakeskuksen muussa toiminnassa. Tällöin yhtenä vaalimainontakiellon ulottuvuutta koskevana vähimmäisvaatimuksena voidaan pitää sitä, että vaalikampanjointi ja vaalimainonta eivät saa näkyä tai kuulua ennakkoäänestyspaikkaan eikä sen sisäänkäyntiin.

Riittävästi tilaa ja vaalitoimitsijoita

Ennakkoäänestystilan tulee olla riittävän suuri, jotta äänestys voidaan toimittaa sujuvasti ja luotettavasti eli äänestäjän vaalisalaisuus, vaalivapaus ja vaalirauha turvaten (vaalilain 56 § 2 mom.). Koronavirustilanteessa tärkeä näkökulma on myös turvallisuus:

äänestäjän tulee olla turvallista äänestää ja vaalitoimitsijoiden tulee olla turvallista hoitaa tehtäviään.

Ennakoäänestystilaan tulee voida sijoittaa tarpeellinen määrä pisteitä, joissa tarkastetaan äänestäjän henkilöllisyys, annetaan äänestyslippu ja otetaan äänestys vastaan. Tilan tulee olla siten mitoitettu ja järjestetty, että ruuhkaa ja jonoja syntyy mahdollisimman vähän.

Usein ruuhkat syntyvät siitä, että ennakoäänestyspaikka on sijoitettu sellaiseen tilaan, johon mahtuu liian vähän äänestyskoppeja ja äänestyksen vastaanottopisteitä ja/tai siitä, että ennakoäänestyspaikassa on muista syistä liian vähän vaalitoimitsijoita nimenomaan äänestyksen vastaanottopisteissä. Ennakoäänestyksessä aikaa ei yleensä vie äänestäjän käynti äänestyskopissa, vaan sen jälkeinen asiointi vaalitoimitsijan kanssa (vaalitoimitsija leimaa äänestyslipun, lippu suljetaan vaalikuoreen, lähetekirje laaditaan ja allekirjoitetaan, vaalikuori ja lähetekirje suljetaan lähetekuoreen sekä ääni-oikeusrekisteriin tehdään merkintä siitä, että äänestäjä on äänestänyt). Kuntien tuleekin huolehtia siitä, että vastaanottopisteitä on riittävästi. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että ennakoäänestyspaikassa tulee olla riittävästi henkilöstöä ja että ennakoäänestyspaikka sijoitetaan riittävän suureen tilaan, jotta äänestystoimitus sujuu äänestäjän kannalta mahdollisimman joutuisasti ja vaivattomasti.

Äänestäjien muodostamissa jonoissa ja toisaalta myös äänestäjien ja vaalitoimitsijoiden välillä on kyettävä pitämään riittävät turvavälit. Tämä saattaa edellyttää, että ennakoäänestyspaikassa on oltava yksi vaalitoimitsija sitä varten, että hän valvoo turvavälien noudattamista sekä huolehtii siitä, että paikkaan otetaan sisään vain rajallinen määrä äänestäjiä kerrallaan. Ennakoäänestyspaikassa tulee myös olla näkyvästi esillä äänestäjille tarkoitettu turvaväleistä kertova opastus.

Ennakoäänestyspaikan varustelusta

Oikeusministeriö antaa vaaliohjeissaan tarkempia ohjeita ennakoäänestyspaikan varustelusta koronavirukseen liittyen, esimerkiksi vaalivirkailijoiden mahdollisesta suojava-rustuksesta, käsidesin käytöstä ja suoja-pleksien mahdollisesta käyttämisestä.

Paloturvallisuus

Ennakoäänestyspaikka on sijoitettava rakennuksessa niin, että rakennuksen poistumistiet pidetään esteettöminä. Poistumisteiden opasteita ei saa peittää. Järjestelyjen

asianmukaisuus on syytä tarvittaessa etukäteen varmistaa alueelliselta pelastusviranomaiselta.

Ennakkoäänestyspaikan aukiolopäivät ja -kellonajat

Vaalilain 47 §:n mukaan kotimaan yleinen ennakkoäänestyspaikka on ennakkoäänestystä varten avoinna kaikkina ennakkoäänestyksen ajanjakson päivinä, jollei kunnanhallituksen päätöksellä erityisistä syistä toisin määrätä. Erityinen syy voi olla lähinnä vain kunnan jonkin alueen tai taajaman vähäiseksi arvioitu äänestäjämäärä. Jokaisessa kunnassa tulisi kuitenkin olla vähintään yksi sellainen ennakkoäänestyspaikka, joka on avoinna jokaisena ajanjakson (7.–13.4.2021) päivänä. Tällaisen ennakkoäänestyspaikan lisäksi on mahdollista perustaa kunnan eri alueille ennakkoäänestyspaikkoja, jotka ovat auki vähemmän kuin seitsemän päivää.

Vaalilain 48 §:n mukaan kunnanhallitus määrää myös ennakkoäänestyspaikan päivittäiset aukioloajat, kuitenkin niin, että ennakkoäänestyspaikka ei saa olla avoinna arkipäivisin ennen kello 8 eikä kello 20 jälkeen eikä lauantaisin ja sunnuntaisin ennen kello 9 eikä kello 18 jälkeen. Hyväksi havaittu käytäntö on, että ainakin ennakkoäänestyksen ajanjakson kahtena viimeisenä päivänä yleinen ennakkoäänestyspaikka pidetään avoinna kello 20 saakka.

Viimeisimmissä vaaleissa on monissa kunnissa maaseudulla pyritty turvaamaan äänestysmahdollisuuksia perustamalla kirkonkylän lisäksi myös pienempiin kyliin yleisiä ennakkoäänestyspaikkoja, jotka ovat avoinna lyhyehkön ajan liikkuvan ennakkoäänestyspaikan tavoin. Esimerkiksi eräässä kunnassa viimeisissä vaaleissa aikaisemman kirkonkylällä sijaitsevan yleisen ennakkoäänestyspaikan lisäksi kunta on perustanut eri kylille yhteensä kahdeksan lyhyen aukioloajan yleistä ennakkoäänestyspaikkaa.

Ennakkoäänestyspaikkojen aukiolopäivät ja –kellonajat olisi hyvä pitää mahdollisimman laajoina. Tällä edesautetaan sitä, että äänestäjät voivat käydä äänestämässä eri aikoina, jolloin ruuhkia syntyy vähän ja turvaväleistä huolehtiminen on helpompaa.

Kunta voi halutessaan tiedottaa, että osaa vaalilain mukaisesta päivittäisestä ajasta, esimerkiksi klo 8–10, suositellaan ensisijaisesti koronan riskiryhmiin kuuluville äänestäjille.

Mahdollisimman pysyvät ennakoäänestyspaikat

Ennakoäänestyspaikkojen olisi hyvä pysyä samoina vaaleista toiseen. Näin edistetään sitä, että äänestäjät tietävät, missä äänestyspaikka on. Paikkojen lopettaminen tai siirtäminen taikka niiden vakiintuneiden aukioloaikojen muuttaminen ilman pakottavaa syytä saattaa aiheuttaa epätietoisuutta äänestäjien keskuudessa. Jos muutoksia kuitenkin tehdään, niistä on tehokkaasti tiedotettava.

Tehokas tiedotus ja opastus

Kunnan on tehokkaasti tiedotettava kunnan alueella olevista yleisistä ennakoäänestyspaikoista ja niiden aukioloajoista. Käytännössä asian voi hoitaa kuulutuksin, julkaisemalla tiedot kunnan kotisivuilla, julisteilla kadunvarsimainostelineissa, sanomalehti-ilmoittelulla, sanomalehtijutuilla, koteihin jaettavilla tiedotteilla jne. Paikallisille tiedotusvälineille tulisi lähettää luettelo ennakoäänestyspaikoista ja niiden aukioloajoista.

Edellisten vaalien tapaan äänioikeutetuille lähetettäviin äänioikeusilmoituksiin (ilmoituskortti) liitetään äänestyspaikkarekisteristä koottava luettelo hänen oman lähialueensa (käytännössä eduskuntavaalien vaalipiirin) yleisistä ennakoäänestyspaikoista.

Opastus ennakoäänestyspaikalle tulee järjestää selkeästi esimerkiksi kadunvarsitauluin ja viitoituksin.

Miten liikkuva ennakoäänestyspaikka käytännössä toteutetaan?

Liikkuva ennakoäänestyspaikka voidaan toteuttaa esimerkiksi seuraavasti: rakennetaan äänestystila bussiin tai vastaavaan kulkuneuvoon, suunnitellaan päivittäinen reitti kellonaikoiheen, tiedotetaan tehokkaasti bussin pysähdyspaikoista ja aikatauluista, minkä jälkeen toteutetaan reitti ja suoritetaan äänestys. Bussin jokainen pysähdyspaikka on tallennettava osoitteineen ja kellonaikoiheen vaalitietojärjestelmään sisältyvään äänestyspaikkarekisteriin. Kunnan sisäinen tiedottaminen liikkuvan ennakoäänestyspaikan pysähdyspaikoista on tärkeää siksi, että äänestäjille postitettavan äänioikeusilmoituksen liitteessä niitä ei erikseen mainita.

Ennakoäänestyspaikka ulkotiloissa

Koronavirustilanteessa ennakoäänestyspaikka on mahdollista sijoittaa myös ilmoitetun osoitteen ulkotilaan (esimerkiksi teltaan), jos kaikki vaalilain vaatimukset voidaan täyttää. Äänestysliput tai muutkaan asiakirjat eivät saa kastua. Äänioikeusrekisterin toiminta, jos rekisteriä käytetään, tulee turvata jatkojohdoilla ja johtojen suojauksilla.

LIITE 2: Vuoden 2021 kuntavaalien aikataulua kootusti

Joulukuu 2020	
4.12. lukien	VAT-ohjeet 1 ja 2b lähetetään kunnille
10.12.	Vaalimateriaalin tilausjärjestelmä avataan kuntien käyttöön
18.12. mennessä	Kunnan mahdollinen ilmoitus vaaliurnien määrästä oikeusministeriölle
31.12. mennessä	Kunnan mahdollinen ilmoitus oikeusministeriölle valittavien valtuutettujen määrästä
Tammikuu 2021	
11.1. klo 12 mennessä	Kunta kuittaa tilauksensa vaalimateriaalien tilausjärjestelmään
18.1.	Pohjatietojärjestelmä avataan tuotantokäyttöön
18.1. lukien	Loput VAT-ohjeet ja vaaliohjeet lähetetään kunnille
18.1.	Kirjeäänestysasiakirjojen tilausjärjestelmä avataan
29.1. klo 12 mennessä	Kunnat kuittaavat ennakoäänestyspaikka- ym. tiedot pohjatietojärjestelmään
Helmikuu 2021	
8.2.	Vaalikoulutuskokonaisuus katsottavissa verkossa
8.2.	VAT:in koulutuskannat avoinna
12.2. lukien	Vaalimateriaalitalaukset toimitetaan kunnille
26.2. klo 24	Äänioikeusrekisterin tietojen poiminta VTJ:stä
Maaliskuu 2021	
1.3. viimeistään	Keskusvaalilautakunnan kokous (ehdokashakemusten jättämisestä ja valtuutettujen lukumäärästä kuuluttaminen)
1.3. viimeistään	Oikeusministeriön ilmoitus keskusvaalilautakunnalle puolerekisteriin merkityistä puolueista ja niiden nimenkirjoittajista
9.3. ennen klo 16	Ehdokashakemukset viimeistään jätettävä kunnan keskusvaalilautakunnalle
15.3.	Keskusvaalilautakunnan kokous (ehdokashakemusten tarkastus)

18.3. viimeistään klo 16	Keskusvaalilautakunnan kokous (ehdokasasettelun vahvistaminen ja ehdokaslistojen yhdistelmän laatiminen)
22.3.	Ennakkoäänestyksen kenraaliharjoitus
25.3.	Laskennan kenraaliharjoitus
Huhtikuu 2021	
6.4. klo 12	Äänioikeusrekisteri lainvoimainen
7.4.	Ennakkoäänestys alkaa kotimaassa ja ulkomailla
10.4.	Ennakkoäänestys päättyy ulkomailla
13.4.	Ennakkoäänestys päättyy kotimaassa
16.4. klo 19	Keskusvaalilautakunnan kokous (ennakkoäänten tarkastus)
18.4. klo 9-20	Vaalipäivä
19.4. klo 12 viimeistään	Keskusvaalilautakunnan kokous (tarkastuslaskenta)
21.4. klo 18 viimeistään	Keskusvaalilautakunnan kokous (tuloksen vahvistaminen)
Kesäkuu 2021	
1.6. 2021	Valtuustojen toimikausi alkaa